

Ob šestdesetletnici prof.dr. Igorja Vrišerja

13. januarja 1990 je dopolnil šestdeseto leto znani geograf in naš kolega Igor Vrišer. Geografski vestnik izkorišča to priliko za kratek prikaz njegove vloge v slovenski geografiji.

Najprej nekaj mejnikov iz njegovega življenja. Rojen je bil (13.1.1930) v Ljubljani, toda ljudsko šolo je obiskoval v kraju službovanja staršev - v Trogirju. Po preselitvi domov je l. 1948 končal gimnazijo v Ljubljani in se vpisal na geografijo (A) ter zgodovino (B) na sedanji filozofski fakulteti v Ljubljani. Med študijem je dobil študentsko Prešernovo nagrado. Po diplomi (1953) se je za eno leto zaposlil v ljubljanskem mestnem arhivu, od koder so ga privabili v Projektivni atelje. Takratna naravoslovna fakulteta ga je l. 1958 izvolila za asistenta na Oddelku za geografijo. Čez dve leti je postal predavatelj, po promociji za doktorja geografije l. 1963 docent, l. 1969 izredni in l. 1974 redni profesor. Vmes je bil na strokovnih izpopolnjevanjih v raznih evropskih mestih, še najdlje, 10 mesecev, v Zürichu.

Jubilant je eden od mnogih, ki jih je prof. Anton Melik že med študijem geografije pritegnil k raziskovanju, njihove rezultate pa objavil v Geografskem zborniku. V letniku 1954 je izšla Vrišerjeva razprava Goriška Brda-gospodarska geografija, naslednje leto pa njegova doslej edina fizičnogeografska študija Morfološki razvoj v Goriških Brdih. Po začetnih regionalnogeografskih korakih je jubilaanta doživljenjsko usmerilo petletno delovanje v Projektivnem ateljeju, in sicer v regionalno planiranje. V njem je pridobil vodilno mesto med slovenskimi in deloma jugoslovanskimi geografi. Kot sodelavec Projektivnega ateljeja in kasneje na univerzi je sodeloval pri izdelavi prostorskih načrtov številnih slovenskih občin. Po vrsti krajših člankov v geografskih in drugih strokovnih revijah ter v časopisih je pri Mladinski knjigi izdal knjigo Regionalno planiranje (1978, 1-357 strani). Zanj je sprejel nagrado Sklada Borisa Kidriča za leto 1980. Še danes jo študentje uporabljajo kot učbenik.

V šestdesetih letih je bilo regionalno planiranje bolj ali manj planiranje rasti mest in mestnih funkcij. Tako je obarvano tudi Vrišerjevo urbanistično udejstvovanje. Z mestom, z Ljubljano, natančneje z njegovim prebivalstvom se je začel ukvarjati že v prvi službi pri ljubljanskem mestnem arhivu. Kot pri drugih tematikah je tudi na tem področju po opravljenih raziskovalnih nalogah najprej napisal enega ali več elaboratov, objavil nekaj krajših člankov v raznih revijah, izdelal metodična navodila za raziskovanje (mest), končno pa je tematično zaokrožil v učbenik, pregled čez Slovenijo ali celo Jugoslavijo. Tako je izdal skripta Urbana geografija (skupaj z M.Pakom, 1973, 224 strani). Prej in kasneje pa je objavil študije o funkcijah in rasti prebivalstva več slovenskih mest (Zagorje, 1960; Koper, 1957; Nova Gorica, 1958). Geografijo rudarskih mest Zagorja, Trbovelj in Hrastnika je predložil za doktorsko tezo, ki mu je l. 1962 prinesla naziv doktorja geografije.

V večini primerov je Vrišer mesta prikazal kot nosilce terciarnih in kvartarnih funkcij za podeželje, skratka, v luči mreže centralnih krajev raznega ranga. Tudi na tem področju je Vrišer strokovno slovstvo obogatil z metodičnimi presojanji, ki jih z naslovom Geografska izhodišča pri omejevanju mest in njihovih vplivnih območij objavil v GV 1965. Tudi tu je vsebine napisanih elaboratov, člankov ter razprav (O centralnih naseljih, GV 1967, O funkcijski klasifikaciji mest, GV 1968, Mesta in centralna naselja v severovzhodni Sloveniji, Maribor 1973) zaokrožil v pregled čez Slovenijo. Z imenom Mesta in urbano omrežje v SRS ga je objavil v Geografskem zborniku (1974). Prinesel mu je nagrado Sklada Borisa Kidriča in sicer za leto 1975. Mrežo centralnih naselij v Sloveniji, ki so ji vozlišča naselja sedmih kategorij, je obnovil za leto 1987 (Geografski zbornik 1988). Kot pri drugih raziskavah izkazuje Vrišerjeva bibliografija tudi na tem področju objave v tuji, zlasti nemški geografski in sorodni literaturi, v slovensščini tudi v ekonomski reviji, v reviji za planiranje itd., preglede čez Jugoslavijo pa priobčil

v jugoslovanskih revijah.

Jubilant je v naši reviji že l. 1966 objavil razpravo o kartiranju rabe tal v urbanih področjih, na katero je postal pozoren pri preučevanju mest. Ko ga je nato pritegnilo podeželje, je študij rabe tal razširil na kmetijstvo in sistem agrarne rabe zemljišč. Tudi na tem področju je objavil nekaj krajših študij (n.pr. o SV Sloveniji, 1969) in pregled čez Slovenijo (Ekonomska revija 2, 1967, 39, 1988), v Geografskem vestniku 1988 pa se je lotil živinoreje.

Leta 1969 sta L. Vrišer in A. Lah pri mariborskih Obzorjih objavila knjigi z naslovom *Sodobni svet*. Naš jubilar je prispeval pregled svetovnega prebivalstva in gospodarstva (v l. 1983 sta imenovana skupno z V. Bračičem izdala predelan in razširjen pregled). Za to knjigo se je jubilar prvič spoprijel z geografsko celotnega gospodarstva. Skladno s tedanjimi razvojnimi cilji oblasti je bila v ospredju njegovega gospodarstva industrija. Njeno vodilno vlogo je moral priznati že pri izdelavi svoje disertacije o Črnem revirju. Toda industrija sama nastopa v Vrišerjevih elaboratih, krajših člankih, daljših razpravah, referatih doma, v Jugoslaviji in v tujini, šele v sedemdesetih letih. Tudi na to temo je jubilar svoje idejne poglede najprej objavil v GV (O industrijski geografiji, 1974, Raziskovalne metode v industrijski geografiji, 1975). Kot edini, v vprašanja industrije specializirani geograf je Vrišer z industrijskimi, ponekod kar z gospodarsko-geografskimi pregledi regij sodeloval kot referent na slovenskih geografskih zborovanjih in izsledke objavil v njihovih zbornikih (Zgornje Posočje, Mariborsko Podravje, Gorenjska, Notranjska). S podobnimi metodami je obdelal industrijo in industrializacijo. Z njim je seznanjal geografe na slovenskih, jugoslovanskih in mednarodnih zborovanjih ter kot pisec ekonomskih in regionalno-planerskih (Urejanje prostora, 1988) revijah.

Ogrodje vseh Vrišerjevih razprav so številni podatki, zbrani iz statističnih objav ali dobljeni z lastnimi anketami in analizami. V ospredju zanimanja je kvantiteta pojava, ki ga obravnava navadno ločeno in navadno brez povezovanja z drugimi regionalnogeografskimi problemi. Za tako povezovanje navadno ni na voljo kvantitativnih pokazateljev, številčno nedokumentiranih povezav pa se Vrišer izogiba. Kakor je to hvalevredna poteza, je na drugi strani upanje, da bo naš jubilar v nadaljnjih letih na podlagi opravljenih analiz mnogih vej gospodarstva in razvoja funkcij centralnih krajev vedno čedalje pristopil h kvantitativnim gospodarskim sintezam v povezavi z regionalnimi pogoji ter k njihovi vlogi pri regionalizaciji Slovenije. Njegovi še ne objavljeni prispevki za novo geografsko monografijo Slovenije kažejo v to smer.

Da ima jubilar posluš za idejna geografska vprašanja, nas prepriča pregled naše revije, kjer je, največ v rubriki Razgledi, redkeje v Geografskem obzorniku, objavil svoja razmišljanja o aplikaciji geografije (1967), o kvantitativni geografiji (1970), o novih mejah geografije (1975), o nekaterih problemih sodobne demografije (1967), o geografiji (1971), o geografiji in sodobnosti (1983), behaviouristični geografiji (1984), historični geografiji (1985), o geografiji kot humanistični vedi (1986), o regionalni geografiji (1987). O svojih pogledih je seznanjal tudi širšo javnost (npr. v Naših razgledih).

Ni pretirano mnenje, da je Vrišer s svojim delovanjem ustvaril svojo šolo, ki ima pomen tudi za druge jugoslovanske republike. Njene osnove so njegove objave in učiteljevanje na Oddelku za geografijo FF. Standardna predmeta predavanj sta družbena geografija kot uvod v študij geografije v prvem letniku (ugasnil je z zdaj veljavnim nestopenjskim študijem geografije), in regionalno planiranje, ki jo v raznih povezavah, često z urbano geografijo, poučuje tudi pri dodiplomskem in podiplomskem študiju urbanizma in prostorskega planiranja FAGG, podobno tudi v BTF. Predaval je še na mariborski Visoki tehniški šoli in PAM oziroma sedanji Pedagoški fakulteti v Mariboru. Po l. 1988 je med predavanja vključil ekonomsko geografijo, zdaj pa predava nepedagoškim slušateljem geografije še metodologijo družbene geografije. Že vrsto let vodi usmeritveni seminar za regionalno planiranje, ki je dal nekaj na planerskih zavo-

dih že renomiranih geografov. Čeprav Vrišer uvoda v geografijo ne predava več v prvem letniku slušateljev geografije na FF, je njegov učbenik s tem naslovom, izdan prvič l. 1969 in doslej že večkrat izpopolnjen in ponatisnjen, še vedno knjiga, ki odločilno oblikuje geografsko miselnost mnogih geografskih generacij.

Mnogi menijo, da se z regionalnim planiranjem geografija najlaže uveljavlja v praksi. Zato smo toliko bolj veseli, da se je naš jubilar tako močno uveljavil v regionalnem planiranju in urbanizmu. Sodeloval je pri nastajanju načrta Slovenija 2000 in prostorskega razvoja Slovenije. Bil je član strokovnega sveta za regionalni plan za gornji Jadran in član komisije Izvršnega sveta RS za prostorsko planiranje.

Naš jubilar že desetletja vodi na Oddelku za geografijo, kjer deluje že 33 let, katedro za regionalno planiranje. V letih 1963-1966 je bil predstojnik tega oddelka, v letih 1968-70 prodekan in eno mandatno dobo predsednik Izvršilnega odbora FF. Strokovni organizaciji geografov je pomagal predvsem kot urednik. Bil je urednik dveh številčk revije *Geographica Iugoslavica* in kot tak član predsedstva Zveze geografskih društev Jugoslavije in vodja komisije za tisk. Od 1973 do vključno 1978 je kot glavni urednik Geografskega vestnika uvedel v naše glasilo marsikatero novost in izboljšavo.

Za doprinos k znanosti je Igorja Vrišerja Slovenska akademija znanosti in umetnosti l. 1987 izvolila za dopisnega člana v razredu za naravoslovne vede, ki vključuje geografijo. V delo SAZU je vključen tudi kot član uredništva Geografskega zbornika in član Znanstvenega sveta Geografskega inštituta ZRC SAZU, aktiven pa je tudi pri koordinaciji dela na novi geografski monografiji Slovenije.

Ta prikaz uglednega slovenskega in jugoslovanskega geografa izkoriščamo za izpoved naše želje, da bi jubilar v zdravju in zadovoljstvu enako uspešno kot doslej še dolgo utiral nova pota slovenski geografiji.

Ivan Gams

Andrej Briški - šestdesetletnik

10. marca je praznoval šestdesetletni jubilej Andrej Briški, diplomirani geograf in republiški svetovalec, delujoč na republiškem zavodu za družbeno planiranje v Ljubljani. Andrej Briški tako sodi v prve povojne generacije slovenskih geografov - diplomiral je l. 1954 na takratni naravoslovno-matematični fakulteti v Ljubljani, ki so s svojim delom, zaposlitvijo in širšim družbenim angažiranjem odpirali slovenski geografiji nove razvojne in dejavnostne možnosti. Do takrat so se geografi v glavnem zaposlovali le v šolstvu ali v znanstvenih zavodih. Kolega Andrej pa je bil eden prvih, ki je utrl nova pota.

Po enoletni zaposlitvi v urbanističnem zavodu Projektivni atelje v Ljubljani, kjer ga je angažirala takratna direktorica ing. Sonja Lapanje, izredno pronicljiva in razgledana strokovnjakinja s področja urbanizma, je začel prav na njeno pobudo službovati na tedanjem zavodu za gospodarsko planiranje Slovenije. To je bilo nekaj povsem novega, saj so v tej in v podobnih ustanovah do takrat nastajali le ekonomiste in podobne strokovnjake. Andrej Briški je tako postal eden prvih geografov, ki se je zaposlil izven šolstva, v državni upravi oziroma, kot smo tedaj rekli, v "praksi". Začetek ni bil lahak, naučiti se je moral nekaj ekonomije, saj je tega znanja geografom vedno primanjkovalo, opraviti posebne izpite in predvsem je moral prodreti v docela nov strokovni krog. Iz zaposlitve, ki sprva ni obetala veliko, je sčasoma nastalo kar 34 let dolgo službovanje na Zavodu R Slovenije za družbeno planiranje, kjer je bil naš jubilar naj-